

Kövesd az álmod!

Az alábbi – fenti címet viselő- történet Jack Canfield „Erőleves a léleknek 1.” című könyvéből való:

„Az én Monty Roberts barátom lovakat tenyészt San Ysidróban. Már több alkalommal rendelkezésemre bocsátotta házát a veszélyeztetett gyermekek támogatására szervezett jótékonyági rendezvényekhez.

Amikor legutóbb ilyen minőségben nála jártam, bemutatott a vendégeknek, majd így folytatta:

Szeretném elmesélni, miért engedem át Jacknek a házamat. A történet egy fiatallembnél kezdődik, akinek az apja vándor lótrénerként kereste a kenyerét. Istállóról istállóra, versenypályáról versenypályára, farmról farmra, méntelepről méntelepre járt és edzette a lovakat.

Ebből kifolyólag a fiúnak minduntalan másik középiskolába kellett iratkoznia. Negyedikes korában felnőttkori terveiről kellett házi dolgotat beadnia.

Aznap este hétoldalas leírást készített céljáról, miszerint egyszer méntelepet fog vezetni. Nagy részletességgel ecsetelte elképzelését, még a kétszáz holdas telep alaprajzát is elkészítette, s bejelölte rajta az istállók és egyéb épületek, valamint a futtatópálya elhelyezkedését.

Minden energiáját beleölte a tervezetbe, amelyet másnap átnyújtott a tanárának. Két nappal később visszakapta a munkáját, az első oldalán óriási piros egyessel és ezzel a megjegyzéssel: "Óra után keress meg!"

A fiú a szünetben odament a tanárhoz, és megkérdezte, miért kapott egyest.

- A te helyzetemben ez az álom teljesen elérhetetlen - magyarázta a tanár. - Nincs pénzed, és a családotól sem számíthatsz támogatásra.

Egy méntelep létesítéséhez komoly tőke kell. Földet kell vásárolnod, meg kell venned a kiinduló törzsállományt, később nagy összegű termékenyítési díjakat kell fizetned. Teljes képtelenség, sohasem tudod megcsinálni - rázta a fejét, majd hozzátette: - Amennyiben újraírod a dolgotat, és valami realisabb célt tűzöl magad elé, kijavíthatod az elégtelent.

A fiú hazament, és sokáig töprengett. Megkérdezte az apját, mitévő legyen. Az így válaszolt:

- Nézd, fiam, ebben magadnak kell döntened, és azt hiszem, rengeteg múlik ezen a döntésen.

Végül egyheti rágódás után a fiú újra az első dolgotat adta be, bármiféle változtatás nélkül.

- Maradok az egyesnél és az álomnál - indokolta elhatározását a tanárnak.

Monty ezután így szólt a jelenlévőkhöz:

- Azért meséltem el ezt a történetet, mert önök most egy kétszáz holdas lótenyészet közepén, egy 360 m²-es házban ülnek.

Azt a dolgotat megőriztem, bekeretezve függ a kandalló fölött.

A történet csattanója pedig az, hogy tavalyelőtt nyáron az én valamikori tanárom harminc gyerekkel egy hétig a birtokomon táborozott.

Utána ezekkel a szavakkal búcsúzott el tőlem: "Most már belátom, Monty, annak idején helytelenül viselkedtem. Sok gyereket fosztottam meg az álmától. Szerencsére benned volt elég spiritusz, és nem adtad fel."

Senkinek ne engedjük, hogy elrabolja az álmunkat! Mindig hallgassunk a szívünkre!"

Talán mondanom sem kell, hogy a történet szerzője- ahogyan a történet maga is- amerikai. Egy hollywoodi film-mágusnak nem is kell ettől bonyolultabb sztori a kasszasiker családi film forgatókönyvéhez. Azonnal „tetten érhető” a Nagy Amerikai Álom. Bármilyen lehetsz, bármit elérhetsz, csak akarnod kell. Egy barátom mondta, ő egyetlen dolgot szeret az amerikaiakban: azt, hogy számukra soha sem késő. Ha valaki több évtizedet eltöltött mondjuk építészként és aztán hirtelen úgy dönt, valami teljesen más dolgot szeretne- például vendéglőt nyitni vagy kertészeti könyvet írni-, senki sem lepődik meg ezen. Nem nevetik ki, mondván, mit akar már ebben a korban, miért nem fiatalon gondolta meg jobban milyen hivatásra is vágyik. Ha az illető sikeres lesz a választott új területen, akkor a többiek lelkesen gratulálnak. Ha nem jön be a dolog mégsem, akkor megveregetik a vállát és azt mondják: Legalább megpróbáltad...

Itt álljunk meg egy pillanatra! Monty története azt sugallja, hogy a siker egyetlen záloga az egyén habitusa- ezen belül kiemelten az optimizmus és a kitartás-, azaz az illető anyagi – és családi körülményeinek, iskolázottságának semmi köze ehhez. Nos, ha céljaid ennyire pontosak, előre megtervezettek és ilyen mélyen - szinte a jövőt előre vetítő látomásként- élnek benned, akkor biztosan eléred azokat. Ekkor sikerednek semmi köze a szüleid bankszámlájához, középiskolád egyetemi felvételi statisztikájához vagy társadalmi helyzetedhez.

De mi lesz azokkal, akik csak úgy általában szeretnének egy, a szüleikénél jobb életet, társadalmi felemelkedést? Nos, számukra az oktatásban rejlik a megoldás. Valóban? -kérdézed, rábökve néhány sorral fentebb, a „Nagy Amerikai Álom”-ra. Lelki szemeid előtt megjelenik az átlagos amerikai, kisvárosi középiskola moziból jól ismert képe, a drogot áruló vagy éppen terhes tizenévesekkel és a diákokat fémdetektorokkal motozó, kések és revolverek, egyéb gyilkos szerszámok után kutató biztonsági őrkkel. Nem is beszélve az iskolapadokat funkcionális analfabétaként elhagyók egyre növekvő számáról. Igazad van, ez is része az amerikai valóságnak, és- mielőtt egyoldalúsággal vádolnátok- sajnos egyre inkább a mi kis kelet-közép-európai valóságunknak is. A különbség csupán annyi- és ez nagyon fontos-, hogy tengerentúli barátaink, ha a tanulást választják, valóban jó eséllyel léphetnek előre egy-két társadalmi osztályt. Ott ugyanis a képzést a gazdaság- a leendő munkaadók- igényeihez igazítják. Nem tanítanak olyasmit, amit nem lehet eladni. Ugyanis -fájó szívvel kell ezt tudomásul vennünk- az oktatás is áru (pontosabban szolgáltatás) és a vevő diktál. Ha az oktatás öncélú, fittyet hány a gazdasági törvényszerűségeknek, akkor abból előbb-utóbb (inkább előbb) nagyon komoly baj lesz: az iskolákból kiáramló tanult ifjúság olyan szakmával, diplomával a kezében próbálja eladni magát a munkaerőpiacon, amely nem kell őfelségének a vevőnek, azaz a munkaadóknak. Persze a gazdaság által hasznosnak ítélt szakmák esetében sem biztos, hogy mindenki talál munkát. (Ez t az oktatáson kívül még sok más tényező is befolyásolja.) De esélye van, és ez nagyon fontos. Mint ahogy esélye van annak is- szociális helyzetétől függetlenül-, aki menet közben – akár a fent idézett középiskolák valamelyikéből indulva- úgy dönt, mégis csak tanul valami hasznosat. Segítségére van ebben számos civil szerveződés, alapítvány és esti képzés, hogy behozhassa lemaradását és bekerülhessen az áhított főiskolai előkészítőbe, főiskolára, egyetemre. Ekkor persze jelentős szerep jut kitartásának és optimizmusának is, hisz csak e tényezők együtt- megfelelő oktatás, kitartás és a cél elérésébe vetett hit- vezethet a SIKER-hez.

Ha már oly sokat említettük, nézzük meg közelebbről, milyen is az a „megfelelő oktatás”. Természetesen az, amely ellátja diákjait minden ahhoz szükséges ismerettel, hogy a gyakorlati életben megállják a helyüket és sikerrel jelenjenek meg a munkaerőpiacon is. Ez nem könnyű

feladat, mert kényes az egyensúly. Shakespeare-t például nem jegyzik túl magas áron a munkaadók, de azért kár lenne kihagyni a tantervből. Hol kell meghúzni a határt, hogy kellő mennyiségű lexikális tudást -általános műveltséget- csepegtessünk ifjaink agyába, és kellő gyakorlati készséget is plántáljunk beléjük?

Nos, ezt a magyar oktatásnak- ahogyan azt a Pisa-felmérések is bizonyítják- sajnos még nem sikerült megoldania. A magyar oktatási rendszer és a gazdasági élet jelenlegi kapcsolata, az oktatással szemben támasztott követelmények és annak megvalósítása arra a viccre emlékeztet, amelyet a minap olvastam egy információs magazinban:

„Elmennek az egerek a bagolyhoz:

-Figyusz, Uhu, gáz van! Mindenki bánt minket, védekezni nem tudunk, és a tőkünk tele van már ezzel a helyzettel. Mit csináljunk?

Erre a bagoly:

-Hát, változzatok át sündisznóvá! Azokat senki sem bántja!

-És hogyan változzunk sündisznóvá?

-Az a ti dolgotok. Én stratégiai kérdésekkel foglalkozom.”

Nos, a magyar oktatási rendszer alapvető problémája az, hogy sündisznóvá kellene változnia úgy, hogy ehhez semmiféle támogatást nem kap. Se pénz, se posztó. És ami még ettől is rosszabb: nincs átlátható koncepció, amelynek esélye van arra, hogy megéri a következő tanévet is. A munkaközvetítők tele vannak állástalan tanárokkal, filozófusokkal és közgazdászokkal, miközben nincs elég mérnök, orvos és jól képzett szakmunkás. Ez utóbbiból számos szakmában szlovák importra szorulunk, miközben alig tudjuk kifizetni a munkanélküli segélyeket...

Miután nálunk még a fentebb említett civil szerveződések, felzárkóztató képzések is -szinte teljes egészében- hiányoznak, felmerül bennem (és remélem benned is) a kérdés: mi lesz a társadalom legsérülékenyebb rétegével, a hátrányos helyzetű, szegénységben élő gyerekekkel?

A pénz ugyanis nagy úr az oktatásban is. Középiskolát ma Magyarországon bárki elvégezhet, ha hajlandó beiratkozni. Az állami támogatás- nevezhetném fejpénznek is- olyannyira létszükséglete az iskoláknak, hogy cserébe felveszik azokat is, akik írni-olvasni sem tudnak rendesen. A tervezett iskolabezárások – még akkor is, ha gazdaságilag racionális döntések- pedig felerősítik e folyamatot, és ez nem tesz jót -sem az oktatás sem az oktatók esetében- a színvonalnak és a hatékonyságnak. Azt a pénzt, amit az állam kénytelen kivonni az oktatásból, a szülőknek kell pótolniuk, például az iskolát támogató alapítványok útján. Európai uniós tagságunk ugyan rendkívül megnövelte fiatalságunk esélyeit, de sajnos csak egy szűk réteg számára. Ha anyunak, apunak van elég pénze, akkor a csemete akár New-Yorkban, Londonban is elvégezheti az egyetemet és világ körüli tanulmányútra indulhat. Az útlevel és a vízumkényszer, állami engedélyek- mint szűk két évtizede akárcsak egy turistaút esetében- már nem állja útját. A külföldi képzésre felkészítő alapokat pedig drága magániskolákban vagy az átlagosnál lényegesen jobban - a szülők által is-finanszírozott elit „versenyistállóban” szerzi. Néhány átlagon felül tehetséges és kitartó fiatal persze kaphat alapítványi támogatást, pályázhat ösztöndíjra és emellett mosogatót, gyermekfelügyeletet vállalva tanulhat külföldön.

Mi lesz azokkal, akik számára ez utóbbi lehetőség sem adott: például azért, mert átlagon felüli tehetségük ki sem derül, vagy elkallódik. Sőt. Átlagos tehetségük is elkallódik. Miért? Mert szegény családba születtek. Szüleik iskolázatlanok és munkanélküliek, vagy ha van is állásuk, keveset keresnek. Esetleg elisszák azt a keveset is. A családban semmiféle értéke nincs a tudásnak, így biztatás, motiváció sincs.

Társadalmi helyzetük miatt olyan településen élnek, ahol az általános iskola felszereltsége, az oktatás színvonala a dickensi időket idézi, ennek megfelelő esélyekkel a gyermekek számára. Nem az a baj, ha valaki „csak” segédmunkás lesz. Szükség van rá is, csak végezze jól a dolgát. Lehet ezzel is nagyon boldog: ha soha nem vágyott másra. De ne legyen a választás kényszer. Ne legyen valaki -például- építész helyett azért kőműves, mert nincs más alternatíva. És ami a legnagyobb baj: az is könnyen előfordulhat, hogy a kőművesség is csak álom marad a leginkább hátrányos helyzetűek- az etnikai hovatartozásuk miatt is lemaradók- számára.

Azt mondd, ez az ő bajuk? Tévedsz! Ez a te, az én és a mi bajunk. Az egész társadalom súlyos problémája. Nem csupán azért, mert hazánkban- egyéb gazdag természeti erőforrások hiányában- egyetlen esélye a várva-várt gazdasági és társadalmi felemelkedésre, az európai jólétre, a kiművelt emberfő. Azért is, mert néhány évtized -mintegy húsz-harminc év múlva- azzal a nemkívánatos helyzettel kell szembesülnünk, hogy a társadalom aktív korú lakosságának jelentős hányada csak a legegyszerűbb fizikai (segéd) munkák elvégzésére lesz képes. Mint látod, az oktatás az egyik legfontosabb pillére a gazdaságnak. A munkaerő termelőerő: nem mindegy, hogy milyen minőséget képvisel...

Nem kell pedagógiai zseninek lennünk ahhoz, hogy átlássuk: a hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalokat felzárkóztató- esetleg iskolarendszeren kívül is- programokban és a felnőttoktatásban rejlik a megoldás.

(Bp., 2007. június 03., a www.omd.hu részére írt cikk.)

Sinka Júlia

közgazdász, adószakértő

Ez a cikk szerzői jog védelme alatt áll, kizárólag a szerző előzetes, írásos engedélyével másolható vagy értékesíthető részben vagy egészben.

© 2007. Sinka Jánosné